

«Εκπαίδευση και Έρευνα βασικός μοχλός της Ανάπτυξης»

29 Σεπτεμβρίου 2026

PISA 2025: Οι θέσεις της ΠΡΩ.ΠΑΙΔΕΙ.Α.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σύντομη Σύνοψη	2
Γενικό πλαίσιο προτάσεων.....	2
2. Η πραγματικότητα της τάξης. Ο κανόνας 5/25.....	4
3. Τα ελληνικά παράδοξα.....	7
4. Ο υψηλός μέσος όρος ηλικίας των εκπαιδευτικών.....	9
5. Κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό και μεθοδολογία.....	10
6. Η πολιτική βούληση δεν αρκεί. Απαιτούνται συνεργασίες.....	11
7. Το σχολείο του 2029	12

Σύντομη Σύνοψη

- Από την αποστήθιση στην αξιοποίηση της γνώσης
- Από το τι γνωρίζει ο μαθητής στο τι μπορεί να κάνει με αυτά που γνωρίζει.
- Το σχολείο δεν χρειάζεται απλώς νέα βιβλία. Χρειάζεται νέο τρόπο μάθησης. Το μάθημα δεν αλλάζει, επειδή αλλάζει το βιβλίο
- Όχι άλλο «διάβασε και απάντησε στις ερωτήσεις»
- Η διδασκαλία της σκέψης πρέπει να διαχέεται στη διδασκαλία της ύλης
- Η κατανόηση κειμένου πρέπει να γίνει «οριζόντια δεξιότητα»
- Ένα μαθηματικό πρόβλημα πρέπει να γίνεται ταυτόχρονα άσκηση γλωσσικής και μαθηματικής κατανόησης και μελέτης.
- Ένα φυσικό φαινόμενο πρέπει να γίνεται ταυτόχρονα άσκηση γλωσσικής και επιστημονικής κατανόησης και μελέτης.
- Τέλος, πρέπει να μετατρέψουμε τις γενικές διαπιστώσεις της PISA σε συγκεκριμένο διδακτικό πρωτόκολλο για την καθημερινή τάξη.

[Επιστροφή στα Περιεχόμενα](#)

Γενικό πλαίσιο προτάσεων

Μέχρι στιγμής έχουν γραφεί και δημοσιευθεί αρκετά κείμενα —κυρίως αναλύσεις των αποτελεσμάτων του PISA 2025, από το ΥΠαιΘΑ, το ΙΕΠ και άλλους θεσμικούς και μη φορείς. Τα κείμενα αυτά καταλήγουν σε γενικές, θεωρητικές περιγραφές ενός «οράματος» για την αλλαγή κατεύθυνσης από την καθημερινή σχολική πραγματικότητα προς τη λειτουργική γνώση. Ωστόσο, αυτή η μετάβαση δεν έχει αποσαφηνιστεί επαρκώς, ώστε να γίνει πλήρως κατανοητή στους εκπαιδευτικούς που καλούνται να την εφαρμόσουν στην τάξη. Ο λόγος είναι η μεγάλη απόσταση ανάμεσα στη θεωρητική διακήρυξη και στην καθημερινή σχολική πραγματικότητα, κυρίως όπως τη βιώνουν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί.

Η αλλαγή φιλοσοφίας έχει αποσαφηνιστεί στα «χαρτιά», αλλά κινδυνεύει να παραμείνει μετέωρη, αν δεν γίνει απολύτως κατανοητή και λειτουργική, συνδυαζόμενη

με τα νέα βιβλία, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και με ένα σύστημα αξιολόγησης που θα επιβραβεύει τη σκέψη.

Αυτό το κενό πιστεύουμε ότι θα καλύψουμε με σαφή παραδείγματα που θα βοηθήσουν τους αρμόδιους φορείς στην εξειδίκευση, αλλά και τους εκπαιδευτικούς, στην εφαρμογή.

1. Από τη διάγνωση στην αλλαγή της εκπαιδευτικής πολιτικής

Σαφής προσδιορισμός της αλλαγής κατεύθυνσης. Γνώση, εφαρμογή, μαθησιακή διαδικασία και αξιολόγηση.

Από το διδάσκουμε, στο πώς το διδάσκουμε και ποιο είναι το αναμενόμενο αποτέλεσμα. Από τη νέα γνώση, στην εφαρμογή σε θέματα της καθημερινής ζωής, στη διδασκαλία του «σκέπτεσθαι» και της τεκμηρίωσης με επιχειρήματα, στην αποτύπωση φυσικών και κοινωνικών φαινομένων, στη μαθηματική μοντελοποίηση, στην ανάγνωση και την αναπαράσταση της πληροφορίας.

Η αδράνεια είναι μια φυσική ιδιότητα τη ύλης να αντιστέκεται σε κάθε μεταβολή της κινητικής κατάστασης. Ανάλογο φαινόμενο παρατηρούμε σε περιπτώσεις όπου σε μια ενδεχόμενη μεταβολή εργασιακού, επαγγελματικού κλπ. κατεστημένου πολλών ετών, παράγονται αντιδράσεις, με αποτέλεσμα τις περισσότερες φορές, την ακύρωσή της ή τη μερική εφαρμογή της.

Για τον λόγο αυτό οι όποιες αλλαγές είχαν προταθεί στο Υπουργείο Παιδείας από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας εφαρμόστηκαν για λίγα χρόνια (πρόγραμμα PSSC, μεταρρύθμιση Αρσένη, πρώτη περίοδος πολλαπλού βιβλίου) και στη συνέχεια διακόπηκαν.

Συνεπώς η αλλαγή κατεύθυνσης από το «δε χρειάζεται οι μαθητές να μάθουν περισσότερα» στο «πώς θα μάθουν να χρησιμοποιούν αυτά που ήδη ξέρουν» φαντάζει πολύ δύσκολη, αν και οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί συμφωνούν με τα οφέλη μια τέτοιας αλλαγής. Φυσικά υπάρχουν πολλά που πρέπει να εξασφαλιστούν, ώστε η αλλαγή πορείας να γίνει σαφής και κατανοητή από τους εκπαιδευτικούς, που είναι κατ' εξοχήν αυτοί που θα μεταφέρουν το νέο πλαίσιο μαθήματος στην τάξη. Γι' αυτό προαπαιτούμενο είναι η εξασφάλιση της συνεργασίας με το αρμόδιο Υπουργείο.

Ένα άλλο ζήτημα είναι η κατάρτιση των εκπαιδευτικών και όχι η προσχηματική ενημέρωση ορισμένων ωρών εξ αποστάσεως. Θα χρειαστεί συστηματική επιμόρφωση με εφαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού και του τρόπου εφαρμογής στην τάξη. (Τέτοια παραδείγματα υπάρχουν στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ)

Δηλαδή πρέπει πρωτίστως να εξασφαλιστεί η συνεργασία με την εκπαιδευτική κοινότητα, η παραγωγή του κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ώστε να γίνει σαφές το νέο πλαίσιο, καθώς και η μεθοδολογία-διαδικασία εφαρμογής και αξιολόγησης του μαθήματος στην τάξη. Λοιπόν, αν και τώρα δε ληφθούν μέτρα στρατηγικού σχεδιασμού, θα χαθεί ακόμα μια ευκαιρία, που σε συνδυασμό με την «πτώση» της δημοσιότητας στα έντυπα και ψηφιακά μέσα ενημέρωσης, προϊόντος του χρόνου, το θέμα θα ξεχαστεί μέχρι την επόμενη έκθεση PISA 2029.

Κατόπιν αυτών και δεδομένου του Νέου Προγράμματος Σπουδών, που είναι στη σωστή κατεύθυνση, της εφαρμογής του πολλαπλού βιβλίου και της αξιοποίησης των Εργαστηρίων Φυσικών Επιστημών (Σ.Ε.Φ.Ε.) που έχουν συγκροτηθεί σε όλα τα Λύκεια της χώρας (περίπου 1100 Εργαστήρια σύγχρονα και πλήρως εξοπλισμένα από την εποχή της Μεταρρύθμισης Αρσένη), μπορούμε να ελπίζουμε ότι σε βάθος χρόνου πράγματι ίσως γίνει ένα εκπαιδευτικό θαύμα!

[Επιστροφή στα Περιεχόμενα](#)

2. Η πραγματικότητα της τάξης. Ο κανόνας 5/25.

Μαθησιακός χρόνος, απουσίες, συμμετοχή στο μάθημα, κλίμα τάξης, εκπαιδευτικοί και υποστηρικτικό προσωπικό.

Προκειμένου να αποδώσει μια οποιαδήποτε επιδιωκόμενη αλλαγή κατεύθυνσης της εκπαιδευτικής πραγματικότητας που επί σειρά δεκαετιών είναι εγκατεστημένη στο Ελληνικό Σχολείο, πρώτα πρέπει να «ανοίξουμε» απροειδοποίητα την πόρτα της σχολικής αίθουσας και να δούμε με τα ίδια τα μάτια μας, το δράμα και αμέσως θα καταλάβουμε ποια είναι αυτά που πρέπει να διορθωθούν. (οι εκπαιδευτικοί τα γνωρίζουν γιατί τα ζουν)

Ένα πρώτο θέμα είναι οι απουσίες των μαθητών υπό την έννοια της απώλειας διδακτικού χρόνου.

Οι απουσίες που δικαιολογούνται είναι 114 δ.ω./σχ.έτος στο σύνολο των περίπου 25 διδακτικών εβδομάδων/σχ.έτος, οι οποίες αντιστοιχούν σε περίπου 750 δ.ω./σχ.έτ. Δηλαδή θεωρείται επαρκής η φοίτηση με 85% παρουσίες/σχ.έτος.

Όμως εδώ υποκρύπτεται το πρόβλημα των μονώρων μαθημάτων στο εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα.

Βάσει του προαναφερθέντος ορίου επιτρεπόμενων απουσιών (114 δ.ω./σχ.έτ.) το μονόωρο μάθημα 1 δ.ω./εβδομάδα ενδέχεται να μην έχει διδαχθεί καθόλου εντός του σχολικού έτους και αυτό δεν είναι η εξαίρεση, ή να έχει διδαχθεί σε ελάχιστο αριθμό δ.ω. Αυτό από μόνο του προάγει την υποβάθμιση του μαθήματος (π.χ. Φυσική, Χημεία, Βιολογία στο Γυμνάσιο ανάλογα με την τάξη, Χημεία, Βιολογία ανάλογα με την τάξη, Αστρονομία/Αστροφυσική παλιότερα στο Λύκειο).

Λογικά ο αριθμός των 114/σχ.έτ. επιτρεπόμενων απουσιών πρέπει να κατανεμηθεί ανάλογα με τις ώρες διδασκαλίας κάθε μαθήματος στο εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα του Σχολείου. Για παράδειγμα, προκειμένου να θεωρηθεί επαρκής η φοίτηση για το μονόωρο μάθημα, θα πρέπει ο μαθητής να διδαχθεί $0,84 \times 25 = 21$ δ.ω./σχ.έτος. Σε αντίθετη περίπτωση το Σχολείο πρέπει να βρει τρόπο συμπλήρωσης. Ανάλογα, το ίδιο πρέπει να γίνει για ένα δίωρο μάθημα. Δηλαδή πρέπει ο μαθητής να διδαχθεί τουλάχιστον 42 δ.ω./σχ.έτ.

Ένα δεύτερο θέμα που σχετίζεται άμεσα με το «κλίμα» στην τάξη έχει να κάνει με τη μεγάλη απόκλιση του γνωστικού προφίλ των μαθητών. Γενικά μπορούμε να πούμε ότι ισχύει ένας εμπειρικός κανόνας του 5/25. Δηλαδή σε μια τάξη των 25 μαθητών οι 5 μαθητές μπορούν να παρακολουθήσουν σχετικά άνετα το επίπεδο του μαθήματος, άλλοι 5 είναι «ωσεί παρόντες» και αρνούνται κάθε συμμετοχή, οι υπόλοιποι 15 μαθητές κατανέμονται σε δύο κατηγορίες. Στη μια κατηγορία 8 μαθητές αρκετές φορές «είναι» παρόντες στο μάθημα και κάποιες φορές είναι «απόντες» και στην άλλη κατηγορία 7 συνήθως είναι «απόντες» και ελάχιστες φορές «παρόντες». Η διαπίστωση αυτή, αν και εμπειρική, συμβαδίζει με τα αποτελέσματα PISA 2025 αφού $(5+7)/25 = 0,48$ δηλαδή 48% μη επαρκείς όπως βρίσκει και το PISA 2025!!!!

Με αυτή τη σύνθεση τυπικής τάξης, μπορεί ίσως να ερμηνεύονται και κάποια από τα σοβαρά προβλήματα θορύβου - πειθαρχίας - παραβατικής συμπεριφοράς, όπως καταγράφονται στα αποτελέσματα της PISA 2025. Πράγματι η στοιχειώδης ομοιογένεια που θα ευνοούσε την αποτελεσματικότητα ενός μαθήματος, δεν υπάρχει. Αντίθετα η διασπορά των ενδιαφερόντων - γνωστικού υποβάθρου - δεξιοτήτων των μαθητών παρουσιάζει πάρα πολύ μεγάλη διασπορά. Αυτό οφείλεται αφενός στη συσσώρευση προηγούμενων μαθησιακών ελλειμμάτων και αφετέρου στην διαφορετική κοινωνικοοικονομική κατάσταση των οικογενειών. Πολλές φορές η απογοήτευση ένταξης στους κανόνες του Σχολείου οδηγεί στην απαξίωσή του από τους μαθητές, αλλά και από τους ίδιους τους γονείς.

Ίσως, η διεύρυνση της δυναμικότητας των Σχολείων με συγχώνευση, τουλάχιστον εκεί που είναι εύκολο να γίνει (π.χ. Σχολεία των οποίων τα προαύλια χωρίζονται από

κιγκλιδώματα), αλλά και ο βραχυπρόθεσμος σχεδιασμός μεγάλων Σχολικών μονάδων, φέρει τους μαθητές ιδιαίτερα των μικρών Σχολείων, σε επαφή και με άλλους μαθητές προερχόμενους από υψηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα.

Ένα τρίτο θέμα είναι οι αναθέσεις μαθημάτων σε κάθε Σχολική Μονάδα. Στην αρχή του Σχολικού έτους γίνεται από τον Σύλλογο των Εκπαιδευτικών η ανάθεση των διαθέσιμων ωρών διδασκαλίας στις διάφορες ειδικότητες (π.χ. Φιλολόγος, Μαθηματικός, Φυσικός κλπ) προς κάλυψη του υποχρεωτικού ωραρίου διδασκαλίας. Δυστυχώς, όμως, ιδιαίτερα στα μικρά Σχολεία, αλλά ακόμα και στα Λύκεια, αρκετά μαθήματα απαξιώνονται μετατρέπόμενα σε τρόπους συμπλήρωσης του ωραρίου, ενώ θα έπρεπε να ανατίθενται κατά προτεραιότητα στους ειδικούς. Όμως, πτυχιούχοι Αγγλικής, Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας αναλαμβάνουν μαθήματα Ιστορίας και ο Χημικός μαθήματα Φυσικής, Χημείας, Βιολογίας, Γεωγραφίας. Το ίδιο ισχύει και για κάθε μια από τις άλλες προαναφερόμενες ειδικότητες. Αυτό προφανώς συμβαίνει, επειδή το ΥΠαιΘΑ έχει ομαδοποιήσει-πολτοποίησει τις ειδικότητες των Εκπαιδευτικών, ώστε μέσω της εφεύρεσης των αναθέσεων μαθημάτων (πρώτη, δεύτερη, τρίτη ανάθεση) να είναι δυνατή η συμπλήρωση του ωραρίου, εις βάρος φυσικά της ποιότητας.

Αν και στην Γ Λυκείου, τουλάχιστον στα πιο μεγάλα Σχολεία, τα βασικά μαθήματα ανατίθενται στους ειδικούς, στα μικρά Σχολεία (νησιωτική και ορεινή Ελλάδα) η κατάσταση έχει ξεφύγει τελείως. Τα μαθήματα ανατίθενται σε όποιον εκπαιδευτικό παρεμφερούς ειδικότητας υπηρετεί.

Όμως, υπάρχει ένα μείζων θέμα με τα Φιλολογικά μαθήματα, διότι όλα τα τμήματα των Φιλοσοφικών Σχολών (Φιλολογίας, Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών) ομαδοποιούνται ως ΠΕ02 (Φιλολόγοι) και οι πτυχιούχοι, ανεξαρτήτως ειδικότητας, αναλαμβάνουν μαθήματα βάσει της αρχαιότητας και όχι της ειδικότητας. Έτσι, για παράδειγμα, η διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας μπορεί να ανατεθεί σε πτυχιούχο οποιουδήποτε τμήματος Φιλοσοφίας ή Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας κ.ο.κ. Το ίδιο συμβαίνει και με τα μαθήματα Αρχαίας και Νέας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας.

Το πρόβλημα των αναθέσεων μαθημάτων είναι αντιστρόφως ανάλογο του μαθητικού δυναμικού, δηλαδή του μεγέθους της Σχολικής Μονάδας. Σε ένα μικρό Σχολείο, δύσκολα οι εκπαιδευτικοί θα συμπληρώσουν ωράριο, με αποτέλεσμα αφενός να διδάσκονται μαθήματα από παρεμφερείς ειδικότητες και αφετέρου οι εκπαιδευτικοί να

πρέπει να μετακινούνται και σε άλλα Σχολεία για τη συμπλήρωση του υποχρεωτικού ωραρίου, ιδιαίτερα στις ορεινές και νησιωτικές περιοχές.

Στις πόλεις, όμως, υπάρχουν Σχολεία των οποίων τα προαύλια χωρίζονται από ένα κιγκλίδωμα και θα ήταν εύκολο να συγχωνευθούν, ώστε να δημιουργηθούν μεγαλύτερες σχολικές μονάδες με Γραμματεία, μόνιμο εκπαιδευτικό και βοηθητικό προσωπικό (φύλακες, καθαρίστριες κλπ.) πλήρους απασχόλησης. Αυτό θα ήταν ένας οδηγός για τη δημιουργία στο μέλλον μεγάλων Σχολικών μονάδων, πλήρως οργανωμένων διοικητικά, με δυνατότητα εστίασης των μαθητών, με οργανωμένα Εργαστήρια Φυσικών Επιστημών και Πληροφορικής, με αίθουσες προβολών, με Γυμναστήρια και Γήπεδα ομαδικών αθλημάτων.

Ένα άλλο θέμα, που πρέπει να επανεξεταστεί, είναι ο αριθμός των μαθητών στην τάξη. Σήμερα ο μέγιστος αριθμός είναι 25-27 μαθητές. Στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. ο αριθμός των μαθητών σε κάθε τάξη είναι περίπου 22-25, με εξαίρεση τη Γαλλία που επιτρέπονται μέχρι 30 μαθητές. Όμως, κατά κοινή ομολογία, οι εκπαιδευτικοί σήμερα δυσκολεύονται πλέον να διαχειριστούν 25 ή ακόμα και 27 μαθητές, λόγω της ανομοιογένειας του γνωστικού και κοινωνικοοικονομικού υποβάθρου των μαθητών, με αποτέλεσμα πάρα πολύ συχνά να δημιουργούνται μη διαχειρίσιμες καταστάσεις που καταλύουν το μάθημα. Η αναπροσαρμογή του μέγιστου αριθμού των μαθητών στην τάξη από 25-27 σε 22-24, θα βελτιώσει την ποιότητα του μαθήματος σε μεγάλο βαθμό, κάτι που ήδη παρατηρείται σε Σχολεία που έχουν ολιγομελή τμήματα.

[Επιστροφή στα Περιεχόμενα](#)

3. Τα ελληνικά παράδοξα.

Υποχρεωτική εκπαίδευση=Υποχρεωτική διέλευση!! Ο χαμένος χρόνος.
Σχολικοί βαθμοί και πραγματική γνώση. Αριστούχοι, PISA, φροντιστήριο και βαθμοθηρία. Απόφοιτοι Γυμνασίων αριστούχοι 35%, κάτω από το επίπεδο 2 στο PISA, 50% !!!!

Στη χώρα μας η υποχρεωτική εκπαίδευση είναι εννιάχρονη. Έξι χρόνια στο Δημοτικό Σχολείο και τρία χρόνια στο Γυμνάσιο. Εννοείται ότι οι απόφοιτοι του Γυμνασίου θα έχουν κατακτήσει βασικές γνώσεις και δεξιότητες και θα έχουν συγκροτήσει ένα ικανό αξιακό σύστημα, που θα τους είναι εφόδιο για όλη τη ζωή τους. Βάσει αυτού, ως μελλοντικοί πολίτες, θα πρέπει να μπορούν να συντάξουν ένα μικρό αίτημα, να κατανοήσουν ένα κείμενο, να ελέγξουν την πληροφορία αναζητώντας την πηγή της,

να μπορούν να κάνουν απλούς μαθηματικούς υπολογισμούς, να μπορούν να ερμηνεύουν καθημερινά φυσικά φαινόμενα και κυρίως να μπορούν να αποφασίζουν για θέματα προσωπικά, αλλά και κοινά ισορροπώντας το συναίσθημα με τη λογική. Δυστυχώς, όμως, στα αποτελέσματα προηγούμενων, αλλά και του πρόσφατου PISA 2025, φαίνεται ότι οι μισοί μαθητές με Απολυτήριο Γυμνασίου δεν τα κατέχουν ούτε στο βασικό επίπεδο. Χωρίς κανέναν ενδοιασμό μπορούμε να υποθέσουμε ότι το πρόβλημα βρίσκεται στο Δημοτικό και ιδιαίτερα στο Γυμνάσιο. Γιατί άραγε;

Ο βασικότερος παράγοντας είναι η διαστρέβλωση του χαρακτήρα της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης. Από προσωπικές εμπειρίες και επαφές με εκπαιδευτικούς, η «υποχρεωτικότητα» έχει παρερμηνευθεί, ακούσια ή εκούσια από μαθητές-γονείς-εκπαιδευτικούς, επειδή θα «περάσουν» όλοι και κανένας δε θα μείνει στην ίδια τάξη. Εξάλλου είναι γνωστό ότι μείωση ή μεταβολή του αριθμού των μαθητών, έχει αντίκτυπο στον αριθμό των Τμημάτων του Σχολείου που αντανακλά στον αριθμό των εκπαιδευτικών, κάτι που όλοι απεύχονται να συμβεί και η λύση είναι «περάστε όλοι». Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η αδιαφορία μεγάλου μέρους των μαθητών για το έργο του Σχολείου. Οι δε γονείς κυρίως ενδιαφέρονται, όσοι ενδιαφέρονται, για τους βαθμούς και όχι για το περιεχόμενο των σπουδών. Οι Σύλλογοι Γονέων ασχολούνται κατά κύριο λόγο με τις εκδρομές, τις γιορτές, τις καταλήψεις κοκ. Συνεπώς δεν πρέπει να μας ξενίζουν κάθε τρία χρόνια τα αποτελέσματα PISA. Όλα είναι γνωστά από πριν!!

Το θέμα είναι πολύ σοβαρό και πρέπει η Πολιτεία να παρέμβει άμεσα, ώστε να αναδειχθεί ο σκοπός και η αξία της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης.

Πρώτα πρέπει να γίνει βίωμα των εκπαιδευτικών το νόημα της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης.

Κατά κύριο λόγο σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, μέχρι σήμερα τουλάχιστον, οι Εκπαιδευτικοί εκτελούν διεκπεραιωτικό έργο. Διδάσκουν ύλη, «βγάζουν» ύλη, όπως συνηθίζεται να λένε. Αυτή είναι η ελάχιστη υποχρέωση για την οποία ελέγχονται.

Σε αυτό το εκπαιδευτικό περιβάλλον οι μαθητές δεν αποκτούν την ικανότητα που θα χρειαστούν ως αυριανοί πολίτες, για να επιλέξουν τον πάροχο της ηλεκτρικής ενέργειας, για να κατανοήσουν το μέγεθος του χρέους της χώρας, για να διαβάσουν το πρόγραμμα ενός πολιτικού κόμματος κλπ.

Από αυτήν την εντελώς διαφορετική πραγματικότητα της Σχολικής Τάξης, η μετάβαση σε μια νέα πραγματικότητα είναι ένα δύσκολο, αλλά όχι ακατόρθωτο έργο. Απαιτείται η δημιουργία κατάλληλων εκπαιδευτικού υλικού, μεθοδολογίας, αξιολόγησης της μάθησης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

4. Ο υψηλός μέσος όρος ηλικίας των εκπαιδευτικών

Αλλαγή του διοικητικού μοντέλου του Σχολείου. Πολλοί εκπαιδευτικοί μέχρι τη συνταξιοδότηση παραμένουν διδάσκοντες πλήρους ωραρίου σε Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Μεγάλη ηλικιακή απόσταση με τους μαθητές.

Ο υψηλός μέσος όρος ηλικίας των εκπαιδευτικών, ιδιαίτερα στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο, αποτελεί παράγοντα που μπορεί να επηρεάζει σημαντικά τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της σχολικής εκπαίδευσης. Η μεγάλη διδακτική εμπειρία αποτελεί αναμφίβολα σημαντικό πλεονέκτημα, όταν συνοδεύεται από συνεχή επιμόρφωση και ανανέωση των διδακτικών πρακτικών. Ωστόσο, η σταδιακή γήρανση του εκπαιδευτικού δυναμικού μπορεί να δυσχεραίνει την προσαρμογή στις νέες παιδαγωγικές απαιτήσεις, στην αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών και της τεχνητής νοημοσύνης, καθώς και στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και προσδοκίες των μαθητών. Ιδιαίτερα στις μικρότερες ηλικίες, όπου η καθημερινή αλληλεπίδραση, η κινητικότητα, η διαφοροποιημένη διδασκαλία και η διαχείριση σύνθετων μαθησιακών και κοινωνικών αναγκών απαιτούν υψηλή σωματική και ψυχολογική αντοχή, η ηλικιακή σύνθεση του εκπαιδευτικού προσωπικού αποκτά πρόσθετη σημασία. Επομένως, το ζητούμενο δεν είναι η υποκατάσταση της εμπειρίας από τη νεότητα, αλλά η δημιουργία μιας ισορροπημένης ηλικιακής σύνθεσης, που θα συνδυάζει την εμπειρία των παλαιότερων εκπαιδευτικών με τις νέες γνώσεις, δεξιότητες και παιδαγωγικές προσεγγίσεις των νεότερων.

Ενδεικτικά η εικόνα στο Γυμνάσιο:

- μόλις 1,4% των εκπαιδευτικών είναι κάτω των 30,
- 43,7% είναι 30–49,
- συνεπώς περίπου 55% είναι 50 ετών και άνω. [Education GPS](#)

Δηλαδή, περισσότεροι από ένας στους δύο εκπαιδευτικούς Γυμνασίου είναι τουλάχιστον 50 ετών, ενώ οι κάτω των 30 αποτελούν περίπου 1 στους 70.

Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, περισσότεροι από τους μισούς εκπαιδευτικούς είναι ηλικίας 50 ετών και άνω, ενώ μόλις περίπου ένας στους είκοσι είναι κάτω των 30 ετών.

5. Κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό και μεθοδολογία

Μάθημα με εποπτικό υλικό και φύλλα μικρής εργασίας μόνο μέσα στην τάξη για όλους τους μαθητές, αξιολόγηση της μάθησης, αυτοτελής μαθησιακή πράξη, ενισχυτική διδασκαλία κα πρόσθετη διδακτική στήριξη όπου χρειάζεται.

Για να πραγματοποιηθεί η επιθυμητή αλλαγή κατεύθυνσης που στοχεύει στους εγγραμματισμούς των διαφόρων γνωστικών πεδίων, πρέπει, πλέον των προηγούμενων επισημάνσεων και προτάσεων, να δημιουργηθεί το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό και να εφαρμοστεί η κατάλληλη μεθοδολογία. Δεδομένων των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών, (...οι μαθητές μετά το τέλος του μαθήματος πρέπει να μπορούν να ...), της εφαρμογής του πολλαπλού βιβλίου και του ψηφιακού και εργαστηριακού εξοπλισμού αρκετών Γυμνασίων και του συνόλου (περίπου 1100) Γενικών Λυκείων, μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει μια καλή αφετηρία. Μένει να δούμε ποιο είναι το καταλληλότερο εκπαιδευτικό υλικό και η μεθοδολογία που θα έχουν οι εκπαιδευτικοί, έτοιμα για εφαρμογή στην τάξη.

Μια πρόταση για τα διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα είναι: η καταχώρηση τουλάχιστον ενός δώρου (δύο συνεχόμενες διδακτικές ώρες) στο εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα, υπό την έννοια ότι θα είναι μια αυτοτελής μαθησιακή πράξη. Σκοπός είναι το μάθημα να ολοκληρώνεται στο Σχολείο. Αυτό θα είναι μια καινοτομία, εφόσον υποστηριχθεί από την Πολιτική Ηγεσία. Θα δώσουμε ένα παράδειγμα ενός μαθήματος Θετικών Επιστημών. Η μία διδακτική ώρα αφιερώνεται για την παρουσίαση του θέματος και τη διδασκαλία νέων εννοιών που θα χρειαστούν στην εφαρμογή και μελέτη του θέματος αυτού, που θα πραγματοποιηθεί την επόμενη διδακτική ώρα, την ίδια ή άλλη μέρα της εβδομάδος μέσα στην τάξη από κάθε μαθητή. Την ώρα της εφαρμογής-αξιοποίησης των γνώσεων (δεύτερη διδακτική ώρα) ο κάθε μαθητής θα παίρνει ένα Φύλλο μικρής Εργασίας, με τις ερωτήσεις που θα ελέγχουν τον βαθμό αξιοποίησης των γνώσεων που πήρε την πρώτη διδακτική ώρα. (Παράδειγμα υπάρχει στο Παράρτημα). Τίποτα για εκτός Σχολείου ως υποχρέωση. Το νόημα είναι ότι η μαθησιακή διαδικασία πρέπει να ολοκληρώνεται μέσα στην τάξη. Οι ατομικές εργασίες «για το σπίτι» πλέον δεν έχουν νόημα, διότι αυτές τις έχει αναλάβει το Κέντρο Μελέτης, το Φροντιστήριο και πρόσφατα η Τεχνητή Νοημοσύνη. Το ίδιο θα γίνεται με όλα τα μαθήματα με τις κατάλληλες τροποποιήσεις. Όταν ο εκπαιδευτικός, μέσω των μικρών εργασιών στην τάξη, αξιολογώντας την

πορεία της μάθησης διαπιστώνει ελλείψεις, αδυναμίες κλπ. μαθητών, θα τους παραπέμπει σε ενισχυτική διδασκαλία ή και πρόσθετη διδακτική στήριξη. Όλα τα προηγούμενα μπορούν να γίνουν, εφόσον υπάρξει σαφής πολιτική βούληση και εξασφαλιστεί η συμφωνία των Εκπαιδευτικών που θα κληθούν να τα εφαρμόσουν στην τάξη.

[Επιστροφή στα Περιεχόμενα](#)

6. Η πολιτική βούληση δεν αρκεί. Απαιτούνται συνεργασίες.

Πώς μπορούν να συνεργαστούν Υπουργείο, εκπαιδευτικοί, γονείς, πανεπιστήμια και κοινωνικοί φορείς; Ποια είναι τα εμπόδια;

Λόγω της συγκρουσιακής μας κουλτούρας, κάθε φορά που χρειάζεται να ληφθεί μια απόφαση, να διατυπωθεί μια πρόταση κλπ. τα μέλη που συμμετέχουν ανακαλύπτουν, διυλίζουν και μεγεθύνουν τα σημεία διαφωνίας, εξαντλώντας τον διαθέσιμο χρόνο. Για τον λόγο αυτό πολλές φορές οι προτάσεις εγκαταλείπονται, οι μεταρρυθμίσεις απαξιώνονται και επικρατεί το όχι σε όλα.

Συνεπώς, για να είμαστε πραγματιστές, προκειμένου να υλοποιηθούν οι παρεμβάσεις, που θα χαράξουν νέα πορεία εκπαιδευτικής πολιτικής, εκτός των προαναφερθέντων, θα πρέπει η Πολιτική Ηγεσία να έχει εκ των προτέρων πείσει την εκπαιδευτική κοινότητα και τους κοινωνικούς εταίρους για την αξία και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Μπορεί να γίνουν όλα όπως πρέπει (προγράμματα σπουδών, διδακτική μεθοδολογία, παρεμβάσεις στα Σχολεία κλπ.), με τους εκπαιδευτικούς να κρατούν αρνητική στάση, επειδή δεν έχουν πειστεί ή για άλλους λόγους. Ίσως οι αλλαγές εφαρμοστούν για 2-3 χρόνια και θα γυρίσουμε στα παλιά. Αυτό εξάλλου έχει συμβεί στο πρόσφατο παρελθόν.

Επομένως το ΥΠαιΘΑ πρέπει να λάβει πολύ σοβαρά ένα τέτοιο ενδεχόμενο και να καλέσει την εκπαιδευτική κοινότητα σε διάλογο, ώστε να εξασφαλιστεί, αν εξασφαλιστεί, μια ελάχιστη συνεργασία. Επειδή είναι γνωστό ότι οι Εκπαιδευτικοί, κατά κύριο λόγο, ζητούν «μαζικούς» διορισμούς και μονιμοποίηση των Αναπληρωτών, το ΥΠαιΘΑ πρέπει να συνδυάσει τα αιτήματα αυτά με πολλά από όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως (μείωση του αριθμού μαθητών στην τάξη, συγχώνευση Σχολικών μονάδων που εφάπτονται, ανάθεση γνωστικών αντικείμενων αποκλειστικά στις ειδικότητες, επιμόρφωση ετήσια ή εξαμηνιαία μετ' αποδοχών κλπ.).

Για να υπάρξει συμφωνία πρέπει και τα δύο μέρη να συγκλίνουν. Το ΥΠαιΘΑ πρέπει να διαθέσει κονδύλια και οι Εκπαιδευτικοί διάθεση συνεργασίας.

[Επιστροφή στα Περιεχόμενα](#)

7. Το σχολείο του 2029

Πώς θέλουμε να είναι η καθημερινή μαθησιακή εμπειρία του μαθητή το 2029; Η PISA ως συνέπεια και όχι ως στόχος μιας ουσιαστικής αλλαγής;

Δεν χρειαζόμαστε πλέον άλλη μία διάγνωση. Χρειαζόμαστε αλλαγή μέσα στην τάξη. Έχουμε πλέον περάσει από τη διαπίστωση του προβλήματος στον σχεδιασμό μιας πραγματικής αλλαγής κατεύθυνσης της διδασκαλίας και της μαθησιακής εμπειρίας.

1. Από την αποστήθιση στην αξιοποίηση της γνώσης
2. Από το τι γνωρίζει ο μαθητής στο τι μπορεί να κάνει με αυτά που γνωρίζει.
3. Το σχολείο δεν χρειάζεται απλώς νέα βιβλία. Χρειάζεται νέο τρόπο μάθησης. Το μάθημα δεν αλλάζει, επειδή αλλάζει το βιβλίο
4. Όχι άλλο «διάβασε και απάντησε στις ερωτήσεις»
5. Η διδασκαλία της σκέψης πρέπει να διαχέεται στη διδασκαλία της ύλης
6. Η κατανόηση κειμένου πρέπει να γίνει «οριζόντια δεξιότητα»
7. Ένα μαθηματικό πρόβλημα πρέπει να γίνεται ταυτόχρονα άσκηση γλωσσικής και μαθηματικής κατανόησης και μελέτης.
8. Ένα φυσικό φαινόμενο πρέπει να γίνεται ταυτόχρονα άσκηση γλωσσικής και επιστημονικής κατανόησης και μελέτης.
9. Τέλος, πρέπει να μετατρέψουμε τις γενικές διαπιστώσεις της PISA σε συγκεκριμένο διδακτικό πρωτόκολλο για την καθημερινή τάξη.

Η Ελλάδα γνωρίζει πλέον το πρόβλημα. Το ερώτημα είναι: Γνωρίζει και πώς θα το αντιμετωπίσει; Μπορεί να το αντιμετωπίσει;

Επισημώς έχει τεθεί και μετρήσιμος πολιτικός στόχος, να βρίσκεται η Ελλάδα μέχρι το 2030 στο ανώτερο 25% της Ευρώπης στις βασικές δεξιότητες των μαθητών. Δηλαδή μέχρι το PISA 2029 να έχει αλλάξει η μαθησιακή εμπειρία ενός σημαντικού αριθμού μαθητών στην καθημερινή τάξη. Όμως, δεν πρέπει να κάνουμε το λάθος της «προετοιμασίας για την PISA». Η μεγάλη δοκιμασία δεν είναι η PISA. Είναι η καθημερινή Σχολική Αίθουσα

πρω. παιδεία
πρωτοβουλία για παιδεία και ανάπτυξη

Ο Πρόεδρος

Ο Γραμματέας

Καθηγητής Νικόλαος Μ. Σταυρακάκης

Γεώργιος Οδ. Ζησιμόπουλος

